

บทที่ 3

การดำเนินงานและผลการศึกษา

จากการศึกษาและการประชุมสรุปผลการเรียนรู้เมื่อวันที่ 17 – 18 กันยายน 2547 เกี่ยวกับพัฒนาการของการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิงที่ผ่านมา สามารถสรุปผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง

จากการที่ชุมชนบ้านถ้ำผิงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้จึงมีมากมีการเร่งใช้ประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ได้เริ่มหมดไปเนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของชาวบ้าน ประชาชนบางกลุ่มได้เริ่มตระหนักถึงการสูญเสียและผลกระทบต่าง ๆ จึงคิดหาวิธีการในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่ และเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ใช้วิธีการเสียดสละพื้นที่ของตนเองประมาณคนละ 5 – 10 ไร่ อนุรักษ์พื้นที่เหล่านั้นเอาไว้จนกลายเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งทำการบุกรุกทำลายป่าอย่างต่อเนื่อง การอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยวิธีการที่ดำเนินการอยู่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าของทรัพยากร กลุ่มที่อนุรักษ์ป่าจึงคิดหาวิธีการที่ทำให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผนวกกับการที่บ้านถ้ำผิงอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางการเกษตร ทรัพยากรทางวัฒนธรรม จึงคิดนำเอาการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนสร้างรายได้เสริมให้กับประชาชน ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น จึงได้รวมกลุ่มผู้สนใจในหมู่บ้าน และจัดทำเป็นหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมาในปลายปี พ.ศ. 2544

2. วัตถุประสงค์ของโครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยว

คณะผู้ริเริ่มโครงการการท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ดังนี้

1. เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ
2. เพื่อสร้างรายได้และเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชน
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการสร้างความรู้สึกรักชุมชนและหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น

3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการของชุมชน

3.1. การเริ่มโครงการ

เริ่มจากคนที่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงไม่กี่คน ทำการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว จากนั้นจึงพยายามทำงานหรือชี้ให้เห็นผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และทำการขยายกลุ่มโดยการสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพียงไม่นานกลุ่มมีสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยในปีแรกที่เปิดรับสมาชิกมีจำนวน 47 คน ปีถัดไปมีจำนวนเพิ่มขึ้น อีก 26 คน ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกรวม 73 คน และเปิดรับสมาชิกใหม่ต่อไปโดยจะมีการกลั่นกรอง ในการรับสมาชิกใหม่ที่เข้มงวดมากขึ้น

3.2. การบริหารงาน

ระยะแรกที่เริ่มโครงการท่องเที่ยว กลุ่มมีสมาชิกเพียงไม่กี่คน สมาชิกช่วยกันรับผิดชอบงานทุกด้าน ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างไม่มีระบบ ปัจจุบันการบริหารงานมีการพัฒนามากขึ้น โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

ในการบริหารงานการท่องเที่ยวได้จัดคณะกรรมการออกเป็น 2 ชุด ซึ่งคณะกรรมการชุดแรกมีจำนวน 15 คน โดยมีนายสุริยา กงชนะ เป็นประธานบริหารกลุ่มท่องเที่ยวเขตบางคูใต้ และบางคูเหนือ ส่วนคณะกรรมการชุดที่สองมีจำนวน 10 คน โดยมีนายสุวรรณ แดงกุล เป็นประธานบริหารเขตคลองลำเลิศ ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านบุญทัน บุญชูคำ เป็นที่ปรึกษาและคอยให้คำแนะนำ

3.3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ในระยะแรกแหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีการพัฒนา มีความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง ยังไม่มีความน่าสนใจมากนัก ต่อมามีการพัฒนาเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวมีมากขึ้น อาทิการทำทางเดินไปยังสถานที่ท่องเที่ยว การสร้างสะพานเดินรอบบ่อน้ำคั้นทรายดูด การสร้างสะพานที่น้ำตกบางคู การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมด้านงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา และความพร้อมของชุมชน

3.4. การให้บริการทางการท่องเที่ยว

ระยะแรกการให้บริการทางการท่องเที่ยวของกลุ่ม ไม่ได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกอย่างชัดเจนและการบริการไม่เป็นระบบ ทำให้การบริการในด้านต่าง ๆ ยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในการให้บริการของนักท่องเที่ยว ต่อมามีการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการ โดยสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพของการให้บริการ โดยแบ่งการให้บริการออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การให้บริการด้านต้อนรับ
- การให้บริการด้านอาหาร

- การให้บริการด้านที่พัก
- การให้บริการด้านนำเที่ยว
- การให้บริการด้านยานพาหนะและขนส่ง
- การให้บริการด้านความปลอดภัย

4. การจัดทำมาตรฐานการให้บริการ

4.1. การเตรียมชุมชน โดยมีวิธีการดังนี้

4.1.1. การทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

ในวันที่ 7 ธันวาคม 2546 ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และลักษณะของการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ชุมชน

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยได้อธิบายขั้นตอนการดำเนินงานการวิจัยเพื่อให้ทางกลุ่มได้ทราบโดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1. ชี้แจงทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
2. แต่งตั้งคณะกรรมการของชุมชน
3. จัดอบรมให้ความรู้ครั้งที่ 1
4. แต่ละกลุ่มงานบริการ สัมมนากำหนดมาตรฐาน
5. พัฒนาการให้บริการด้านต่างๆ ตามมาตรฐานที่กำหนด
6. ประเมินผลการให้บริการตามมาตรฐานโดยคณะกรรมการภายใน
7. จัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม
8. ประเมินผลมาตรฐานการให้บริการของชุมชนโดยคณะกรรมการภายนอก
9. ประเมินผลมาตรฐานการให้บริการ ความพึงพอใจ ในบริการที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว
10. สรุปผลการพัฒนาในรอบปี และเตรียมการพัฒนาในปีต่อไป

4.1.2. การแต่งตั้งคณะกรรมการของชุมชน

การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มีเป้าหมายหลักในการสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชน การวิจัยจึงให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการวิจัยจากชุมชนด้วย ซึ่งที่ประชุมเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2547 เสนอให้คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้งทุกคนเป็นคณะกรรมการร่วมในโครงการวิจัย

4.2. การดำเนินงานวิจัย

4.2.1. การให้ความรู้เบื้องต้นแก่ชุมชน

อบรมแบบมีส่วนร่วมจัดทำมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการจัดอบรมให้ความรู้ครั้งที่ 1 ในระหว่างวันที่ 24 - 25 มกราคม 2547 มีสมาชิกที่เข้ารับการอบรมจำนวน 41 คน โดยมี คณะนักวิจัย นายขงยุทธ กระง่างโลก, นายกวี นังคลา และนายสมโชค บุญเพชร จากชุมชนคีรีวงศ์เป็นวิทยากรรับเชิญ ซึ่งทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวย่านบ้านคีรีวงศ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มาก่อน

4.2.2. การจัดทำมาตรฐานการให้บริการ

หลังจากทำความเข้าใจเบื้องต้น และได้เรียนรู้จากประสบการณ์บ้านคีรีวงศ์แล้ว สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้ง ได้แบ่งกลุ่มจัดทำมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้น โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. ด้านการต้อนรับและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
2. ด้านอาหาร
3. ด้านที่พัก
4. ด้านยานพาหนะและการขนส่ง
5. ด้านการนำเที่ยว
6. ด้านความปลอดภัย

โดยกลุ่มได้ประชุมเพื่อจัดทำมาตรฐานดังกล่าวจำนวน 2 ครั้ง คือวันที่ 25 มกราคม และวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2547 กำหนดมาตรฐานการให้บริการด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
1. การต้อนรับ	1. ผู้กล่าวต้อนรับ	1. การกล่าวต้อนรับ	1. สรุปลงใจได้ใจความภายในเวลาสั้น ๆ (ประมาณ 5 นาที) 2. พุดชัดและฟังชัด 3. ใช้ภาษาอย่างถูกต้อง	
		2. การแต่งกาย	1. แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การต้อนรับ	2. ผู้มารับ	1. พร้อมเพรียง	1. ตรงต่อเวลา / มาให้พร้อมกัน 2. การแต่งกายเหมือน ๆ กัน	
		2. จำนวนเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว	1. เจ้าของบ้าน และเจ้าของรถทุกคนต้องมาต้อนรับนักท่องเที่ยว 2. มีกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวมาต้อนรับในจำนวนที่เหมาะสม	
	3. กิจกรรมต้อนรับ		1. บริการน้ำเย็น หรือน้ำผลไม้ที่หาได้ตามฤดูกาล และเป็นของที่มืออยู่ในชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง 2. เจ้าของบ้านพัก ทำการต้อนรับด้วยสิ่งของหรือวิธีที่เหมาะสม 3. มีการแสดงต้อนรับสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่พักค้างคืน (มากกว่า 30 คน) และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ประเพณี วัฒนธรรม 4. มือเย็นมีการรับประทานอาหารร่วมกัน	
	4. การอำนวยความสะดวก		1. เจ้าของบ้านต้องจัดรถและรับผิดชอบในการจัดขนสัมภาระนักท่องเที่ยวให้เรียบร้อย 2. จัดที่จอดรถโดยสารที่มาส่งนักท่องเที่ยวในบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 3. จัดที่พัก ห้องอาบน้ำ / สุขา ให้กับคนขับรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การต้อนรับ			4. เชิญคนขับรถร่วมรับประทานอาหารด้วย	
	5. การส่ง อ้อลา		1. เจ้าของบ้านพักมาส่งนักท่องเที่ยว ณ จุดที่มาต้อนรับ 2. ต้องมีการกล่าวอ้อลาและอวยพรให้กับนักท่องเที่ยว 3. มีของฝาก ของที่ระลึกมอบให้หรือขายให้กับนักท่องเที่ยว	
2. ที่พัก	1. ความน่าอยู่ ของบ้าน	1. ทำเลที่ตั้ง	1. ที่ตั้งของบ้านอยู่ในพื้นที่มีอากาศปลอดโปร่ง 2. สามารถเข้าถึงได้สะดวก	
		2. ความสวยงามของบ้าน	1. มีการออกแบบรูปทรงบ้านพักให้ดูสวยงาม 2. มีการตกแต่งบ้านพักด้วยวัสดุธรรมชาติหรือไม้ดอกไม้ประดับ	
	2. บริเวณรอบบ้าน	1. การตกแต่งบริเวณบ้านพัก	1. มีการปลูกไม้ดอกบริเวณบ้าน 2. มีการจัด / ปลูกพืชสวนครัวบริเวณบ้านพัก 3. มีการปลูกพืชสมุนไพรของท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 5 ชนิด	
		2. ที่จอดรถ	1. มีการจัดที่จอดรถยนต์ไว้เป็นสัดส่วน	
		3. ขยะ	1. มีถุงขยะ / หลุมขยะ 2. มีการกวาดและจัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ	
		4. ที่พักผ่อน	1. จัดให้มีมุนั่งพักผ่อน	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ที่พัก	3. บรรยากาศ	1. ไม่มีเสียงและกลิ่น	1. มีมาตรการควบคุมการใช้เสียงในหมู่บ้านตามความเหมาะสม 2. มีกอกสัตว์เลี้ยงแยกเป็นสัดส่วนห่างจากตัวบ้าน และมีความสะอาด ปราศจากกลิ่น 3. จัดเก็บมูลสัตว์โดยการฝังหรือวิธีการอื่นๆ	
	4. ความปลอดภัย	1. ภายในบ้านพัก	1. มีประตูหน้าต่างที่แข็งแรงและมิดชิด 2. จัดให้มีคู่มือหรือโต๊ะเก็บทรัพย์สินของมีค่าส่วนตัวของแขก 3. ขณะรับรองแขกไม่ควรมีบุคคลภายนอกเข้ามารบกวน 4. เครื่องใช้ไฟฟ้าอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน 5. จัดให้มียาสามัญประจำบ้านและคำแนะนำการใช้ยา	
		2. ภายนอกบ้านพัก	1. จัดให้มีชุดรักษาความสงบเรียบร้อยลาดตระเวนในชุมชนเป็นระยะ	
5. ความเป็นสัดส่วนภายในบ้านพัก	1. อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่จำเป็น	1. อุปกรณ์ เครื่องใช้จัดเก็บเป็นระเบียบเรียบร้อยตามลักษณะการใช้งาน เช่น เครื่องมือเกษตร อุปกรณ์ปรุงอาหาร เป็นต้น 2. จัดแยกของใช้ส่วนตัวและของแขกเป็นสัดส่วน 3. มีพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนภายในบ้าน		

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายงานแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ที่พัก			4. มีห้องเฉพาะสำหรับเป็นห้องพักของนักท่องเที่ยว	
	6. ความสะอาด	1. พาหะนำโรค	1. กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์และที่อยู่อาศัยของแมลงนำโรค และหนูอย่างสม่ำเสมอ	
		2. เครื่องนอน	1. เครื่องนอนและของใช้ต้องทำความสะอาดทั้งก่อนและหลังแขกพัก 2. กรณีแขกพักเวลานานจะต้องดูแล ทำความสะอาดตามความเหมาะสม หรือความต้องการของแขก	
		3. เครื่องใช้ไฟฟ้า	1. อุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าต้องทำความสะอาดก่อนจะนำไปให้แขกใช้	
		4. ห้องน้ำ	1. ห้องน้ำ / ห้องส้วมไม่มีกลิ่น 2. มีการระบายน้ำที่ดี 3. ชั้นน้ำและอ่างอาบน้ำสะอาดปราศจากคราบสกปรก 4. โถส้วมต้องปราศจากคราบสกปรก 5. ชั้นน้ำสำหรับอาบน้ำและใช้ราดส้วมต้องแยกจากกัน 6. มีผ้าเช็ดเท้าที่สะอาดหน้าห้องน้ำ	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
	7. สมาชิกในบ้าน	1. ความพร้อมในการบริการ	1. สมาชิกทุกคนพร้อม และยินดีที่แขกมาพักในบ้าน 2. ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งเรื่องความสะดวกและความรู้ต่างๆ 3. ทุกคนในบ้านมีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดี 4. ไม่ควรมีผู้ติดเหล้า หรือเมาเหล้าในบ้านที่ให้นักท่องเที่ยวมาพัก	
		2. การปลอดโรค	1. ทุกคนในบ้านต้องปลอดจากโรคร้ายต่างๆ	
		3. จำนวนสมาชิก	1. สมาชิกในบ้านต้องมีจำนวนที่เหมาะสมกับขนาดบ้าน 2. ไม่มีเด็กเล็ก ๆ ที่พึ่งคลอด	
	8. มีส่วนร่วมในกิจกรรม	1. ร่วมประกอบอาหาร	1. ให้นักท่องเที่ยวร่วมประกอบอาหารที่บ้านได้ด้วย ตามความเหมาะสม	
		2. ร่วมเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติความเป็นมาของชุมชน	1. สมาชิกในบ้านมีความรู้เรื่องประวัติของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว 2. ชักชวนนักท่องเที่ยวร่วมประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม	
	3. อาหาร	1. รายการอาหาร	1. อาหารพื้นบ้าน	1. เป็นอาหารที่รับประทานเป็นประจำ 2. เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) อาหาร			3. มีการแนะนำอาหารก่อนหรือระหว่างรับประทานอาหาร	
		2. ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง (น้ำสมุนไพรและขนม) จากชุมชน	1. นำผลิตภัณฑ์มาใช้รับรองแขกหรือขายในชุมชน และนักท่องเที่ยว	
		3. วัตถุดิบในชุมชน	1. หาได้ในชุมชน 2. เป็นวัตถุดิบปลอดภัย 3. เปลี่ยนแปลงวัตถุดิบตามฤดูกาล	
		4. ข้าวหอม	1. ใช้ใบตอง หรือใบเร็ดห่อ 2. ทำเป็นอาหารแห้ง 3. ถ้าเป็นข้าวแคง ควรแยกกัน	
	2. ราคา	1. ราคาไม่แพง	1. กำหนดรายการอาหารในแต่ละราคาอย่างเหมาะสม และชัดเจน 2. ราคาพิเศษสำหรับกลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน	
	3. ความสะอาด	1. ที่ปรุงอาหาร	1. มีแคร์หรือโต๊ะสำหรับการเตรียมอาหารที่เหมาะสม	
		2. ปลอดภัยจากสิ่งแปลกปลอมเจ็บปน	1. ใส่หมวกคลุมผมและใส่ผ้ากันเปื้อนขณะปรุงอาหาร	
		3. รสชาติ	1. สอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรสชาติอาหารที่ชอบตลอดจนสิ่งที่รับประทานได้หรือไม่ได้	
		4. ภาชนะ	1. ทำความสะอาดภาชนะทั้งก่อนและหลังใส่อาหารอย่างสม่ำเสมอ 2. ตากหรือเช็ดให้แห้งก่อนนำมาใช้	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) อาหาร			3. จัดที่สำหรับล้างภาชนะไว้เป็นส่วน 4. จัดชั้นกลางให้เพียงพอในการ รับประทานอาหารแต่ละครั้ง	
		5. ที่รองรับขยะและ น้ำทิ้ง	1. ใช้ถังขยะที่มีฝาปิดไว้ใส่ขยะ 2. มีการจัดการน้ำเสียหรือบ่อน้ำ น้ำทิ้ง	
		6. น้ำดื่ม	1. จัดแก้วน้ำดื่มให้เพียงพอกับนัก ท่องเที่ยวทุกคน (คนละ 1 ใบ) 2. จัดแก้วหรือที่ตักน้ำไว้เป็นการ เฉพาะ โดยไม่ให้แต่ละคนเอาแก้ว น้ำของตนเองตกลงในภาชนะ ใส่น้ำ	
4. ด้านยานพาหนะและการเดินทาง	1. สภาพและสมรรถนะของรถ 1.1.รถยนต์	1. เครื่องยนต์ดี - สตาร์ทติดง่าย - ไม่มีน้ำมันรั่ว	1. ทำการตรวจเช็ครถทุกครั้งก่อน เดินทางและเป็นระยะ	
		2. ยางรถมีลมและ ดอกยาง	1. เช็คลมและดอกยางรถก่อนออก เดินทาง	
		3. มีไฟเลี้ยว	1. มีการตรวจเช็คความพร้อมก่อน เดินทาง	
		4. มีเบรคดี		
		5. น้ำมันเต็มถัง	1.เติมน้ำมันให้เต็มถังก่อนออก เดินทาง	
		6. การทำประกัน และมีทะเบียนรถ	1. รถทุกคันจะต้องทำประกัน ไม่ต่ำกว่าชั้น 3 2. รถทุกคันจะต้องต่อทะเบียน ประจำปี	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ด้านยานพาหนะและการเดินทาง		7. เครื่องมือประจำรถ	1. ในรถจะต้องมีเครื่องมือประจำรถ เช่น ขางสแปร์	
	1.2.รถจักรยานยนต์	- รายการแสดงคุณภาพของสภาพและสมรรถนะของรถเหมือนกับรถยนต์	- ปฏิบัติเช่นเดียวกับรถยนต์	
	2. ความสะอาด	1. รถสะอาด	1. ทำความสะอาดรถทั้งภายในและภายนอก(สำหรับรถยนต์)ก่อนจะไปรับนักท่องเที่ยว	
		2. ขยะ	1. จัดถุงหรือที่ทิ้งขยะไว้ในรถ(สำหรับรถยนต์)ทุกคัน	
	3. คนขับรถ	1. มีใบขับขี่	1. คนขับรถต้องมีใบอนุญาตในการขับขี่ทุกคน	
		2. การอบรม	1. คนขับรถจะต้องผ่านการอบรมก่อนปฏิบัติงาน	
		3. มนุษย์สัมพันธ์และอัธยาศัย	1. คนขับรถจะต้องพูดจาสุภาพเรียบร้อย ไม่ใช้อารมณ์ในการพูด	
		4. การแต่งกายสะอาด สุภาพ	1. คนขับรถต้องแต่งกายสะอาด 2. เสื้อผ้าต้องไม่มีกลิ่น 3. สุภาพเรียบร้อย	
		5. ตรงต่อเวลา	1. ต้องไปถึงจุดรับนักท่องเที่ยวก่อนเวลาไม่น้อยกว่า 15 นาที	
	4. ความปลอดภัย	1. ความเร็ว	1. ความเร็วของรถต้องพอประมาณ หรือขึ้นอยู่กับสภาพถนน และจะต้องปฏิบัติตามกฎจราจร	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ด้านยานพาหนะและการเดินทาง		2. มีอุปกรณ์ป้องกันอันตราย	1. มีหมวกกันน็อกประจำรถ (สำหรับรถจักรยานยนต์)	
		3. ระบบสื่อสาร	1. มีระบบสื่อสารประจำคนขับรถ เช่น วิทยุ หรือ โทรศัพท์	
		4. ไม่ดื่มสุรา	1. คนขับรถจะต้องไม่ดื่มสุราก่อนที่จะไปรับนักท่องเที่ยว และระหว่างการเดินทาง	
		5. ป้ายชื่อ	1. มีการติดป้ายชื่อพร้อมภาพถ่ายของผู้ทำหน้าที่ขับรถที่ออกให้โดยกลุ่มท่องเที่ยว	
5. การนำเที่ยว	1. ผู้นำเที่ยว	1. มีอุปกรณ์นำเที่ยว	1. ผู้นำเที่ยวต้องมีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการนำเที่ยวติดตัว ประกอบด้วย เป้สะพาย มีคพก ไฟฉาย เชือก เปลนอน ยา คู่มือ นำเที่ยวของชุมชนและ พจนานุกรม	
		2. ตรงต่อเวลา	1. ต้องไปรับนักท่องเที่ยวก่อนเวลา ไม่น้อยกว่า 15 นาที	
		3. มรรยาทและ อริยาศัยดี	1. ผู้นำเที่ยวพูดคุยกับนักท่องเที่ยวเป็นกันเอง ไม่พูดจาหยาบคายน 2. ไม่ถามเรื่องส่วนตัว	
		4. ความรู้และ ไหวพริบ	1. ผู้นำเที่ยวต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ 2. มีข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน 3. มีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับเรื่อง ที่บรรยาย	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การนำเที่ยว		5. การแต่งกาย	1. ต้องแต่งกายสุภาพและเหมาะสมกับการนำเที่ยว 2. ติดป้ายชื่อพร้อมภาพถ่ายให้เห็นได้ชัดเจน 3. สวมรองเท้าที่เหมาะสมกับการเดินป่า	
		6. การอธิบาย / สื่อความหมาย	1. สามารถพูดคุยและอธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ 2. ใช้ภาษาที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ง่าย 3. ไม่อธิบายเกินจริง	
		7. การปฐมนิเทศ	1. ชี้แจงเกี่ยวกับ โปรแกรมการท่องเที่ยวให้ชัดเจน 2. จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้นำเที่ยว ก่อนพานักท่องเที่ยวออกเดินทาง	
		8. กิจกรรมระหว่างทางและการนำเที่ยว	1. ผู้นำเที่ยวจะต้องมีกิจกรรมเสริมระหว่างเส้นทาง เช่น การทนายปัญหา การเล่านิทาน การเล่นเกมส์ 2. ต้องนำเที่ยวให้ครบทุกจุดที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยว กรณีจะตัดหรือปรับตารางการท่องเที่ยวให้ขอความเห็นชอบจากนักท่องเที่ยว กรณีเป็นนักศึกษาให้ขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุม	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) การนำเที่ยว		9. การดูแลสิ่งแวดล้อม	1. สร้างมาตรการต่างๆ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม 2. ในการทำข่าวห่อใช้วัสดุธรรมชาติแทนโฟม 3. ให้นักท่องเที่ยวเก็บขยะใส่ถังหรือนำกลับมาทิ้งในชุมชน 4. มีป้ายหรือบอกกล่าวกับนักท่องเที่ยวห้ามนำพันธุ์ไม้ออกจากพื้นที่ 5. ขวดน้ำดื่มและขยะให้นำติดตัวมาทิ้งรวมกันในชุมชน	
		10. การดูแล / ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	1. ผู้นำเที่ยวต้องดูแลและแนะนำให้ระมัดระวังอันตรายในการเดินทางท่องเที่ยว 2. ผู้นำเที่ยวต้องนำยาที่จำเป็นติดตัวตลอดเวลา 3. ผู้นำเที่ยวต้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ 4. ผู้นำเที่ยวมีความรู้เรื่องยาสมุนไพร รวมทั้งวิธีใช้ 5. ผู้นำเที่ยวต้องสอบถามความรู้สึกรักของนักท่องเที่ยวเป็นระยะและสังเกตสีหน้า อากาของนักท่องเที่ยวระหว่างเดินทาง	
6. ความปลอดภัย		1. มาตรฐานทั่วไป	1. จัดทำสมุดเยี่ยมเพื่อให้นักท่องเที่ยวลงชื่อและที่อยู่ไว้ทุกคน	

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ความปลอดภัย		2. ป้องกันอันตรายจากสัตว์เลี้ยง	1. ล่ามหรือขังสัตว์อันตรายไว้ในกรง 2. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า / แมว	
		3. แมลง หนู และแมลงสาบ	1. กำจัดแมลงและพาหะนำโรคทุกชนิด	
		4. บริเวณพื้นที่ในหมู่บ้าน	1. ต้องให้บุคคลในบ้านเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	
	1. ทรัพย์สิน	1. ทรัพย์สินสูญหาย	1. ช่วยกันตรวจสอบและค้นหา 2. แจ้งข่าวติดต่อกลับไปยังนักท่องเที่ยว 3. ของที่มีค่ามากหาयरิบพาไปแจ้งตำรวจที่ป้อมประจำหมู่บ้าน	
	2. ลืมของ	1. ช่วยสำรวจทรัพย์สินก่อนออกจากบ้าน 2. เมื่อพบทรัพย์สินแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบตามที่อยู่ที่ได้รับไว้ในสมุดเยี่ยม		
	3. การก่อกวน	1. คนนำเที่ยวติดตาม ดูแลนักท่องเที่ยว 2. เจ้าของบ้านช่วยแก้ไขปัญหาละและตักเตือนผู้ก่อกวน 3. แจ้งขอรักษาความสงบและเรียบร้อยภายในหมู่บ้านหากจำเป็น		

ด้าน	องค์ประกอบหลัก / ตัวบ่งชี้	รายการแสดงคุณภาพ / ตัวชี้วัด	แนวปฏิบัติ	หมายเหตุ
(ต่อ) ความปลอดภัย		4. อุบัติเหตุ	1. จัดทำป้ายบอกเมื่อต้องการความช่วยเหลือ ณ จุดท่องเที่ยวหลัก ซึ่งควร ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ และประธานชมรม 2. จัดปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ประสบเหตุ 3. มียาไว้ในรถ และคนนำทางมีพกติดตัว 4. นำส่งโรงพยาบาลพนม โดย 4.1. นำส่งเอง 4.2. ประสานศูนย์ ชูรักษาความสงบและเรียบร้อย	
	2. อาชญากรรม	1. การหลอกหลวงจากนักท่องเที่ยว	1. ให้มีด่านตรวจโดยเฉพาะเมื่อมีนักท่องเที่ยว เข้าออกในหมู่บ้าน	
		2. จากคนในชุมชนและนอกชุมชน	1. ประสานตำรวจ / โรงพักในการตรวจภายในชุมชน 2. ชูรักษาความสงบและเรียบร้อยภายในชุมชน คอยลาดตระเวน 3. แจ้งตำรวจเสริมในบางโอกาส	

4.2.3. การประกาศใช้

หลังจากจัดทำร่างมาตรฐานการให้บริการแล้วเสร็จ คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวได้จัดประชุมใหญ่ให้สมาชิกได้พิจารณามาตรฐานดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสมาชิกได้ให้ความเห็นชอบให้ใช้มาตรฐานดังกล่าวในการประชุมใหญ่เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2547 โดยมีความเห็นเพิ่มเติมแนวปฏิบัติด้านที่พักและอาหารเพื่อให้ได้คุณภาพมากยิ่งขึ้น

4.2.4. การปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด

ที่ประชุมเห็นชอบให้มีกลไกและมาตรการในการบริหารและกำกับดูแลการพัฒนาของฝ่ายต่างๆ ดังนี้

1. ให้มีผู้รับผิดชอบ ในการประสานติดตามการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย โดยสมาชิกได้คัดเลือกผู้ประสานงานครอบคลุม 3 เขตพื้นที่บริการ คือ เขตบางกุ่มเหนือ เขตบางกุ่มใต้ และ เขตคลองเต้เลิศ โดยสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือก ประกอบด้วย

ด้าน	ผู้รับผิดชอบประสานงานของเขตพื้นที่บริการ		
	บางกุ่มเหนือ	บางกุ่มใต้	คลองเต้เลิศ
1. การต้อนรับ	ผู้ใหญ่บ้าน , ประธาน , รองประธาน , เลขา และเหรัญญิก		
2. ด้านที่พัก	นายธีระ รอดเจริญ	นางสมศรี กงชนะ	นายวิชัย นำชัยวัฒนา
3. ด้านอาหาร	นางสุภาพ เกตุพงศ์พันธ์	นางวิไลวรรณ บุญชูคำ	นางวนิดา แซ่ตัน
4. ด้านบริการ นำเที่ยว	นายอำเภอ พลภักดี	นายพ่อน หนูบุญ	นายอนันต์ สัมพันธ์
5. ด้านยานพาหนะ / การเดินทาง	นายไสว ศรรัตน์	นายประสิทธิ์ กงชนะ	นายสุวรรณ แดงกุล
6. ด้านความปลอดภัย	เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำจุดตรวจบ้านถ้ำผึ้ง , นายประพันธ์ หนูบุญ และนายบุญทัน บุญชูคำ		

2. ให้ประสานสำนักงานสาธารณสุข หัวหน้าสถานีอนามัยและ กลุ่ม อ.ส.ม.เพื่อให้คำแนะนำและสนับสนุนด้านการพัฒนาคุณภาพอาหารและบ้านพักตามแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้
3. คณะผู้วิจัยทั้งจากฝ่ายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และจากชุมชนจะติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
4. จะมีการประเมินคุณภาพและมาตรฐานจากบุคคลภายนอกเมื่อดำเนินการพัฒนาแล้วทุกระยะ 4 เดือน

4.2.5. มาตรการในการกำกับติดตามใน 3 ลักษณะ คือ

1. การติดตามผลการดำเนินงานของสมาชิกที่รับผิดชอบด้านต่างๆ ตามคู่มือที่กำหนด
2. การประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อบริการด้านต่างๆ ที่ได้รับจากชุมชน
3. การประชุมสรุปบทเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนพร้อมหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

5. ผลลัพธ์ที่ได้รับ

5.1. ผลตามวัตถุประสงค์โครงการหมู่บ้านนำร่องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.1.1. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนบ้านถ้ำผึ้งให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นอย่างชัดเจน การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าและผลประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติจนถึงปัจจุบันประชาชนบ้านถ้ำผึ้งต่างช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากร โดยพยายามปกป้องไม่ให้ใครเข้ามาตัดไม้ทำลายป่า มีการดูแลทรัพยากรที่เป็นต้นน้ำอย่างดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และพยายามปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ไม่มีการบุกรุกป่า ทำให้มีสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น เช่น นก ลิง กระรอก และได้พบเห็นสัตว์ป่าที่ได้หายสาบสูญจากชุมชน เช่น อีเก้ง เป็นต้น และจากผลงานการอนุรักษ์ของชุมชนอย่างจริงจังทำให้ สปก. ให้การสนับสนุนงบประมาณในการปลูกป่ามากกว่า 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

5.1.2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวมีผลทำให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 2,000 บาท / เดือน / ครอบครัว จากการให้บริการต่าง ๆ ทั้งทางด้านอาหาร ที่พัก การนำเที่ยว และรายได้จากเงินปันผลหุ้นละ 41 บาท (จาก 1 หุ้น 100 บาท) นอกเหนือจากรายได้โดยตรงแล้วยังทำให้สามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาสูงขึ้น เนื่องจากชุมชนสามารถจำหน่ายผลผลิตได้โดยตรง อีกทั้งสามารถจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องคัดขนาดของผลไม้ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิตอื่น ๆ เศรษฐกิจของชุมชนมีการขยายตัว มีร้านอาหารเปิดใหม่ขึ้นในชุมชน 2 – 3 ร้าน

5.1.3. ด้านการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจุบันประชาชนและเยาวชนในชุมชนบ้านถ้ำผึ้งต่างให้ความสำคัญกับชุมชนและมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น โดยช่วยกันดูแลและอนุรักษ์ป่าไม้ไม่ให้ใครเข้าไปบุกรุกทำลายหรือล่าสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือในการสร้างความปลอดภัยในชุมชน ทำให้

ไม่มีอธิบายหรือการเสพยาเสพติดของเยาวชน ชื่อเสียงรวมทั้งภาพลักษณ์ของชุมชนดีมาก เป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยว

5.2. ผลลัพธ์อื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในบ้านถ้ำผิงจำนวน 25 คน ประกอบด้วย

1. ประธานกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 1 คน
2. รองประธานกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 1 คน
3. เภรัญญิก	จำนวน 1 คน
4. เลขานุการ	จำนวน 1 คน
5. สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 12 คน
5.1. ฝ่ายการต้อนรับ	จำนวน 1 คน
5.2. ฝ่ายอาหาร	จำนวน 2 คน
5.3. ฝ่ายที่พัก	จำนวน 2 คน
5.4. ฝ่ายยานพาหนะและการขนส่ง	จำนวน 2 คน
5.5. ฝ่ายนำเที่ยว	จำนวน 2 คน
5.6. ด้านความปลอดภัย	จำนวน 1 คน
5.7. ประธานกลุ่มผ้าบาติก	จำนวน 1 คน
5.8. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน	จำนวน 1 คน
6. ที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยว	จำนวน 2 คน
7. ประชาชนทั่วไป	จำนวน 1 คน
8. เจ้าของร้านค้าในหมู่บ้าน	จำนวน 2 คน
9. อาจารย์โรงเรียนบ้านถ้ำผิง	จำนวน 1 คน
10. ชูรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย	จำนวน 1 คน
11. นักเรียนโรงเรียนบ้านถ้ำผิง	จำนวน 1 คน
12. เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำหมู่บ้าน	จำนวน 1 คน

พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1. ด้านความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว

5.2.1.1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นซึ่งดีกว่าปีที่ผ่านมา โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสมาชิกและชุมชน ส่งผลให้หมู่บ้านน่าอยู่ มีความปลอดภัย โดยมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

- บ่อน้ำคั้นทรายคูค มีการสร้างสะพานเดินรอบบ่อ และทำทางเดินเท้า การทำความสะอาด หรือ กวาดขยะประมาณเดือนละ 1 ครั้ง

- ป่าต้นน้ำ ทำทางเดินเท้าบางส่วน
- มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำคกบางคู
- เก็บขยะภายในถ้ำน้ำลอด

5.2.1.2. การเตรียมความพร้อมด้าน โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค

- มีการทำถนนลาดยางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- ชุมชน ได้ของบประมาณจากทางหลวงชนบท สร้างถนนคอนกรีต ไปยังบ่อน้ำคั้นทรายคูค
- สร้างห้องน้ำจำนวน 2 ห้อง และศาลา 1 หลัง ที่บ่อน้ำคั้นทรายคูค
- ปี 2548 จะมีการสร้างระบบประปาให้ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน

5.2.1.3. การสร้างความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม

- บ่อน้ำคั้นทรายคูค ทำการสร้างสะพานไม้เดินรอบบ่อ
- น้ำคกบางคู ได้ทำการสร้างสะพานประมาณ 50 เมตร
- ระยะเวลาต่อไปจะมีการปรับปรุงหรือเสริมที่นั่งพักบริเวณถ้ำน้ำลอด

5.2.1.4. การสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว

ความสามารถในการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยวยังไม่มี แต่ต้องการให้ชาวบ้าน คิดกิจกรรมขึ้นมาและแสดงให้นักท่องเที่ยวชม

5.2.1.5. การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวของชุมชน

ความสามารถในการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับดี โดยมีวิธีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ดังนี้

- การเชื่อมเครือข่ายกับกลุ่มอื่น เช่น การเป็นวิทยากร การไปฝึกอบรม การไปศึกษาดูงาน
- การใช้อินเทอร์เน็ต
- ติดตั้งป้ายค่าน้ำถนนใหญ่
- จำหน่ายของที่ระลึก

- การประชาสัมพันธ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- แผ่นพับสนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
- สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ที่เข้ามาผลิตรายการสารคดี เฉลี่ยแล้วมีการเผยแพร่อย่างน้อย

เดือนละ 1 ครั้ง

- หนังสือพิมพ์ มีทั้งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์

นอกจากนี้การที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ เช่น คำบลเขียวจี้ ลูกโลกสีเขียว เป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5.2.1.6. การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว

ความสามารถในการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ดีมาก โดย ปี 2547 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นกว่าปี 2546 ซึ่งมีทั้งที่พักค้างคืน และเดินทางไป – กลับ ประมาณ 10,000 คน โดยมีทั้งนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติ นักท่องเที่ยวคนไทยที่เข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ ฯ และในช่วงของฤดูกาลไม้จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ

5.2.1.7. การเพิ่มขึ้นของการพักค้างคืนในชุมชน

- นักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนจะเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนประมาณ 1,400 คน เหตุผลที่สำคัญในการเข้าพักค้างคืน เพื่อการศึกษาดูงาน แต่ก็มีบางส่วนที่เข้ามาเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน

- นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมา แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างค้างคืนกับไม่ค้างคืน นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืนมีจำนวนมากกว่า

- นักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่เข้ามาพักค้างคืน เช่น จากกรุงเทพฯ ฯ โดยทราบข่าวจากการเสด็จของสมเด็จพระพี่นางเธอ เข้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เยี่ยมชมบ่อน้ำคันทรายดูค เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547

- นักท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างคืน จะรับประทานอาหาร กลางวันแล้วเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น เขื่อนรัชชประภา หรือ ภูเก็ต

5.2.2. ความสามารถในการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารงานของกลุ่มท่องเที่ยว

5.2.2.1. การมีส่วนร่วมของชุมชน

- ประชาชนในหมู่บ้านทราบหรือรับรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประมาณ 90 %

เนื่องจากการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 6 ของเดือนจะมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

เนื่องจากการประชุมหมู่บ้านทุกวันที่ 6 ของเดือนจะมีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

- การมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ยังขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน ส่วนใหญ่จะดำเนินการ โดยกลุ่มท่องเที่ยว

- ในด้านการให้ความร่วมมือในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว นั้น ประชาชนประมาณ 80 % จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เช่น การช่วยกันเก็บขยะในชุมชน และ ครอบบ้าน ช่วยกันแผ้วถางวัชพืชในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว ก่อสร้างศาลา ขนย้ายวัสดุ อุปกรณ์

สำหรับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าร่วมพัฒนาได้ จะบริจาคเงินสมทบทุนร่วมกับกลุ่มเพื่อซื้อของหรืออาหารเลี้ยงผู้ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนโรงเรียนบ้านถ้ำผึ้งจะนำนักเรียนและครูร่วมในการพัฒนา และทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ

- การเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มท่องเที่ยวของประชาชน โดยทั่วไปนั้น ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้เข้าร่วม แต่เมื่อมี กิจกรรมสำหรับส่วนรวมชาวบ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมเกือบทุกครั้ง โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา มาก ๆ จะนำอาหารและน้ำมาร่วมสนับสนุนกับกลุ่มท่องเที่ยว

5.2.2.2. การบริหารงานกลุ่มท่องเที่ยว

- ความเข้มแข็งของกรรมการกลุ่ม

คณะกรรมการมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง สร้างความพร้อมของชุมชน และการเสถียรของผู้นำ แต่ยังมีกรรมการบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจระบบการทำงาน ต้องคอยแนะนำ ให้คำปรึกษา และพัฒนาต่อไป

- การมีระเบียบ และการปรับปรุงระเบียบให้เหมาะสม

ระเบียบกำหนดโดยสมาชิก และพร้อมปฏิบัติตาม ซึ่งเมื่อครบ 1 ปี จะมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อการปรับเปลี่ยนระเบียบตามความเหมาะสม

- การเพิ่มขึ้นของสมาชิก

สมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี ปีแรกมีสมาชิกประมาณ 30 กว่าครัวเรือน รวม 47 คน ปีที่สองมีสมาชิกมากกว่า 70 คน แต่ทั้งนี้ในการเปิดรับสมาชิกของกลุ่มในปีต่อไป จะมีการคัดเลือกและพิจารณารับสมัครที่ร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง เพราะการเพิ่มขึ้นของสมาชิกมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งมีบางคนที่ไม่เข้าใจในเป้าหมายของกลุ่ม จึงไม่ค่อยช่วยเหลือกลุ่ม

- การจัดทำบัญชีเป็นระบบและข้อมูลเป็นปัจจุบัน

การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายยังไม่เป็นระบบตามหลักการจัดทำบัญชี แต่ข้อมูลทางการเงินจะเป็นปัจจุบัน และมีความถูกต้อง

มีการสรุปชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา และมีการแจ้ง 3 - 6 เดือน / ครั้ง และสรุปบัญชีเพื่อปีนผลปีละ 1 ครั้ง

- การเพิ่มขึ้นของกองทุน / หุ้นของกลุ่ม

หุ้นของกลุ่มเพิ่มขึ้น เนื่องจากสมาชิกที่เข้ามาใหม่ และสมาชิกเก่าที่เพิ่มจำนวนหุ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของหุ้นส่งผลดีที่สามารถนำเงินมาหมุนเวียนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

5.2.3. ความสามารถในการให้บริการทางการท่องเที่ยว

5.2.3.1. การต้อนรับ

- ชุมชนมีความสามารถในการบริการการต้อนรับและการให้บริการเป็นอย่างดี เช่น สมาชิก และกลุ่มแม่บ้านคอยดูแลอำนวยความสะดวก บริการน้ำดื่ม อาหาร หรือผลไม้

5.2.3.2. การให้บริการด้านอาหาร

- เป็นอาหารพื้นบ้าน ใส่น้ำมัน

- การให้บริการด้านอาหารดีมาก “แต่บางครั้งก็ดูจะดีเกินไป ซึ่งทางกลุ่มให้บริการมากเกินไป เนื่องจากคอยบริการทุกอย่าง”

- “อาหารของกลุ่มมีเยอะ เพียงพอกับนักท่องเที่ยว” รสชาติอาหารอร่อย ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยและหลากหลาย แต่ก็มีจุดบกพร่องบ้าง เช่น บางครั้งอาหารเกือบจะไม่พอ เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวมีมาก

5.2.3.3. การให้บริการด้านที่พัก

- ที่พักมีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน มีความสะอาด และ สะดวกสบาย

5.2.3.4. การบริการยานพาหนะและขนส่ง

- สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณนักท่องเที่ยว

- ยานพาหนะมีสภาพดีมีการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี

- คนขับรถสุภาพ ไม่ประมาท

5.2.3.5. การนำเที่ยว

- มีผู้นำเที่ยว 1 คน ต่อจำนวนนักท่องเที่ยว 10 คน

- ผู้นำเที่ยว สามารถพูดหรืออธิบายสถานที่ท่องเที่ยวได้ดี แต่บางคนยังขาดทักษะในการ อธิบาย ขาดข้อมูลรายละเอียด ขณะนี้กำลังปรับปรุงและฝึกฝนมากขึ้น

- นอกจากนี้ทางกลุ่มท่องเที่ยวได้ขอความร่วมมือไปยัง โรงเรียนเพื่อจัดนักเรียนเป็น มัคคุเทศก์ในบางโอกาสด้วย

5.2.3.6. การให้ความปลอดภัย

- มีเจ้าหน้าที่สำรวจให้ความปลอดภัย จำนวน 2 คน

- หมู่บ้านมีชุดรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้านจำนวน 12 คน และเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวจำนวน 5 คน ดูแลความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หลายปีที่ผ่านมายังไม่ปรากฏเหตุร้าย และนักท่องเที่ยวประทับใจมาก โดยเฉพาะการที่ทางกลุ่มได้นำสิ่งมีค่าและสัมภาระที่นักท่องเที่ยวลืมไว้ส่งคืนแก่ผู้เป็นเจ้าของทุกครั้ง

5.2.3.7. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยรวม

- นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด คือ “ประทับใจคนในชุมชน โดยเฉพาะการต้อนรับที่ การทักทาย พูดคุย และความมีอัธยาศัยไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งการ ประทับใจสถานที่ท่องเที่ยว”

5.2.4. ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน

5.2.4.1. การป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชุมชน

- ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่า และมีการปลูกป่าเพิ่มขึ้น และมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

1. มีการติดป้ายห้ามล่าสัตว์ ห้ามตัดไม้ทำลายป่าตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ
2. มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึก ป้องกันบุกรุกทำลายป่า
3. มีการตั้งกฎห้ามทำลายป่า โดยชุมชน
4. มีการตั้งเขตอนุรักษ์ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งไม่มีใครบุกรุกเลย
5. ประชาชนในหมู่บ้านช่วยกันดูแลป่าไม้

5.2.4.2. การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

- พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นแต่อาจเห็นได้ไม่ชัดเจนเนื่องจากต้องใช้เวลาระยะยาว แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ การที่เห็นสัตว์ป่าที่หายสาบสูญ เช่น อีเก้ง และ ส่งผลให้มีสัตว์ป่าอาศัยมากขึ้น เช่น ค่าง ชะนี ลิง กัง

ทั้งนี้ทางชุมชนกำหนดให้มีการปลูกป่าทุกปี ร่วมกับกลุ่มนักศึกษา และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้สนับสนุนงบประมาณ (ส.ป.ก.) ให้ปลูกป่าบริเวณบ่อน้ำต้นทรายดูดและป่าชุมชน

5.2.4.3. การจัดการสิ่งแวดล้อมและการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว

- มีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นครั้งคราว หรือในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม และ 12 สิงหาคม รมรงค์และประชาสัมพันธ์การจัดการขยะในชุมชน

- รมรงค์ลดการใช้สารพิษจากการเกษตร เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อเป็นเกษตรยั่งยืน
- จัดทำถังขยะของแต่ละบ้าน และตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
- มีการเก็บกวาดขยะบริเวณหน้าฝาย 1 ปี / ครั้ง หรือ 2 ปี / ครั้ง

5.2.4.4. การฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

- จัดให้มีการแสดงศิลปพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวชม เช่น การรำโนราห์ของนักเรียน รำวงเวียนครก รำกลองยาวของกลุ่มแม่บ้าน

5.2.4.5. การรักษาวิถีชีวิตของชุมชน

การใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ แต่สังคมยังอยู่กับแบบพึ่งพาอาศัย อยู่แบบพี่แบบน้อง

5.2.5. ความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

5.2.5.1. การปันผลตอบแทนแก่ผู้ร่วมทุน

- สมาชิกทุกคนพอใจในการปันผลเมื่อปีที่ผ่านมา โดยได้รับปันผลหุ้นละ 41 บาท แต่ปีนี้ยังไม่มีการปันผล ซึ่งในการปันผลนั้นขึ้นกับรายได้ของกลุ่มท่องเที่ยว

- การแบ่งปันทั่วถึง และยุติธรรมตามลักษณะงาน

5.2.5.2. การสร้างรายได้เพิ่มจากการให้บริการของสมาชิก

- สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกประมาณ เดือนละ 2,000 บาท / เดือน / ครั้วเรือน โดยรายได้จากการบริการนำเที่ยว การบริการอาหาร การบริการยานพาหนะ เป็นส่วนใหญ่

5.2.5.3. การสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- มีการนำน้ำสมุนไพรมาจำหน่าย

- มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ทำยาสระผมจากมะกรูด ขนมาจากดอกอัญชัญ สนุ่จากว่านทางจระเข้ น้ำยาล้างจานจากมะนาว

- จำหน่ายน้ำผึ้งป่า

- ทำผ้าบาติก

- ทำขนมต่าง ๆ เช่น ทองม้วน ขนมเค้กกล้วยหอม และครองแครง

5.2.5.4. การจำหน่ายผลไม้และผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- มีการจำหน่ายผลไม้ได้ราคาดีกว่าที่นำไปขายที่ตลาด เนื่องจากสามารถผสมผสานและไม่มีการคัดขนาดของผลไม้ ทำให้ขายได้ในราคาที่ดีขึ้น
- ผลิตภัณฑ์จากผลไม้ เช่นทุเรียนทอด กลิ้วฉาบ จะขายได้ดีแต่จะต้องนำไปขายที่กลุ่มท่องเที่ยว
- นักท่องเที่ยวไม่มีการต่อรองราคา เนื่องจากราคาผลไม้ไม่แพง คุณภาพสด และไม่มีสารพิษ

5.2.5.5. การกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

- มีการกระจายให้กับประชาชน เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์มาก
- นอกจากนี้การค้าขายจากร้านค้า ร้านคาราโอเกะ เจ้าของสวนผลไม้ดีขึ้น

5.2.5.6. การเติบโตด้านการลงทุนและพัฒนาในด้านต่าง ๆ รองรับการท่องเที่ยว

- มีการปรับปรุงที่พักบางหลัง
- ประชาชนในหมู่บ้านมีการสร้างร้านอาหารเพิ่มขึ้น ประมาณ 2 - 3 ร้าน
- นายกอบต.สร้างบ้านพักที่คลองลำเลิขขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

5.2.6. ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน

5.2.6.1. ความสามารถในการบริหารงานกลุ่ม / กิจกรรมของกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม

- ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพอยู่ในระดับที่ดี มีการพัฒนาดีกว่าปีที่ผ่านมาโดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีระเบียบและมาตรฐานการทำงานมากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาดูงานแล้วกลับมาพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน

5.2.6.2. ความสามารถในการสื่อสารและการพูดของคณะกรรมการและสมาชิก

- ความสามารถในการสื่อสารและการพูดของคณะกรรมการอยู่ในระดับน้อย พูดไม่ค่อยเก่ง ยกเว้นผู้ใหญ่บุญทัน

- บางครั้งการสื่อสารได้ดี เนื่องจากชุมชนเป็นของตนเอง การอธิบายจึงไม่ยาก และเข้าใจได้ง่าย

- ยังมีสมาชิกบางส่วนที่ยังพูดหรือสื่อสารไม่ได้จะต้องมีการอบรมและฝึกฝนเพิ่มเติม

5.2.6.3. ความสามารถในการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิก

- การวางตัวของเจ้าของบ้านดีขึ้น เช่น การรับไหว้ การทักทาย
- การแต่งกาย การวางตัว การเข้าสังคมดีขึ้นมาก
- มีการพัฒนามากขึ้น เนื่องจากมีการอบรมฝึกการพูด

- การแต่งกาย เรียบร้อยขึ้น เป็นทีม ทุกคนจะใส่ให้เหมือน ๆ กันเมื่อมีการต้อนรับ

นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

5.2.6.4. ความสามารถในการคิดและการเปิดกว้างทางความคิดของสมาชิก

- ความสามารถในการคิดและการเปิดกว้างทางความคิดอยู่ในระดับดี
- สมาชิกในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นมากกว่าครึ่ง
- มีการยอมรับความคิดเห็นจากสมาชิก

5.2.6.5. การพัฒนาด้านความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ของสมาชิก

- มีการส่งสมาชิกในกลุ่มไปอบรมแล้วนำเอาความรู้มาพัฒนากลุ่มและถ่ายทอดในหมู่บ้าน
- มีการทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาล้างจาน เทียนหอม อบรมทำผ้าบาติก
- มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ

5.2.6.6. การเป็นวิทยากร หรือการได้รับการยอมรับมากขึ้นจากบุคคลภายนอกของคณะกรรมการกลุ่ม

- ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มท่องเที่ยว และได้รับการยอมรับมาก เช่น กิ่งอำเภอวิภาวดี ได้เข้ามาศึกษาดูงาน จากนั้นก็เชิญผู้ใหญ่และประธานไปเป็นวิทยากรให้กับกลุ่ม

5.2.7. ความสามารถในการประสานความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2.7.1. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลต้นขวน หลายรายการ เช่น

- ซ่อมแซมถนนทางเข้าโรงเรียนบ้านถ้ำผึ้ง
- สนับสนุนงบประมาณ สร้างสะพานบ่อน้ำต้นทรายคูด
- สนับสนุนงบประมาณ 120,000 บาท สร้างสะพานที่น้ำตกบางคุยประมาณ 50 เมตร

5.2.7.2. ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอหลายหน่วยงาน เช่น

- เกษตรอำเภอให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผักปลอดสารพิษ น้ำหมักชีวภาพ
- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุราษฎร์ธานีปรับปรุงทางเดินป่าต้นน้ำ
- ทางหลวงชนบทสนับสนุนงบประมาณสร้างถนนจากบ้านผู้ใหญ่ไปยังถ้ำน้ำลอด
- กำนันตำบลต้นขวนมาพบปะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว
- เกษตรอำเภอ สาธารณสุข พัฒนาชุมชน ดำรวจภูธรอำเภอพนมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.2.7.3. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกพื้นที่

- สมาชิกสภาจังหวัดให้การสนับสนุน อบรมการทำน้ำยาล้างจาน ปาท่องโก๋ พิมพ์น้ำ

- สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ใช้งบประมาณ เพื่อปลูกป่าชุมชน
- สำนักงานเกษตรสนับสนุนให้การอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้เขต 5 ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5.2.8. ความภูมิใจ สิ่งดี ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

- การเสด็จเยี่ยมชมบ่อน้ำคันทรายคูด ของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2547 ทำให้คนรู้จักบ้านถ้ำผึ่ง ทั่วประเทศ
- คนรวมกลุ่มกันได้ มีความสามัคคี กลุ่มเข้มแข็งขึ้น
- ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
- สมาชิกเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ
- สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาตนเอง และบริหารจัดการในครอบครัวตัวเองได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเพื่อกลุ่มท่องเที่ยวอย่างเดียว
- รู้จักคนทั่วไป สามารถแลกเปลี่ยนความรู้กัน ได้เกิดความรู้รอบตัวมากขึ้น
- หมู่บ้านพัฒนาเร็ว มีความเจริญ สะอาด และปลอดภัย
- การได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ตำบลเขียวขจี รวมทั้งรางวัลต่าง ๆ
- โรงเรียนบ้านถ้ำผึ่งมีคนรู้จักมากขึ้น
- หมู่บ้านออกรายการโทรทัศน์หลายครั้ง
- คนในชุมชนมีจิตสำนึกรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรักบ้านเกิดของตนเอง
- ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น
- ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดยเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ

5.2.9. ความเห็น / ความต้องการอื่น ๆ

- ไม่ต้องการอะไรเพิ่ม แต่การพัฒนาควรมีอย่างต่อเนื่อง
- รับสมาชิกให้มากขึ้น
- กลุ่มควรเข้มแข็งมากกว่านี้
- มีการศึกษาดูงานมาก ๆ
- มีสถานที่จอดรถในแหล่งท่องเที่ยวและห้องน้ำตามแหล่งท่องเที่ยว
- บ่อน้ำคันทรายคูดควรสะดวกสบายกว่านี้ โดยทำทางเดินให้ดี
- ควรสร้างที่อาบน้ำบริเวณบ่อน้ำร้อน
- ควรมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มากขึ้น เพื่อสร้างความน่าสนใจ

- ไม่อยากให้มีการล่าสัตว์ เช่น กระรอก
- มีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น
- จัดกิจกรรมกลางคืนให้มากขึ้น
- อยากได้งบประมาณจากหน่วยงานราชการเพื่อพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
- อยากให้สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี ช่วยพัฒนากลุ่ม
- ให้มีบ้านพักรวม 1 หลังในหมู่บ้าน
- ถนนเข้าสู่สถานที่แหล่งท่องเที่ยวควรเป็นถนนลาดยาง
- อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาอบรมเกี่ยวกับการทำอาหารและขนมให้หลากหลายมากขึ้น
- การร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่มากขึ้น

5.2.10. โครงการวิจัยและการสนับสนุนทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

สุราษฎร์ธานีเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพียงใด

- มีประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก
- ให้ความรู้ในการให้บริการที่มีมาตรฐาน ทำให้ที่พักสะอาดน่าอยู่ ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานก็มีประโยชน์ยุ่งยาก ปฏิบัติตามได้ง่าย
- ส่งเสริมด้านวิชาการ
- เป็นที่เลี้ยงให้ตลอดเวลา
- ให้ความรู้และคอยเป็นที่ปรึกษา
- ช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้น
- ช่วยพัฒนาระบบการจัดการให้ดีขึ้น
- มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การนำเที่ยว
- การบริการด้านที่พัก ทำให้กลุ่มท่องเที่ยวมีศักยภาพมากขึ้น สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ท่องเที่ยวมากขึ้น

- มีการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งมีส่วนช่วยในการกระจายข่าวของกลุ่มท่องเที่ยว

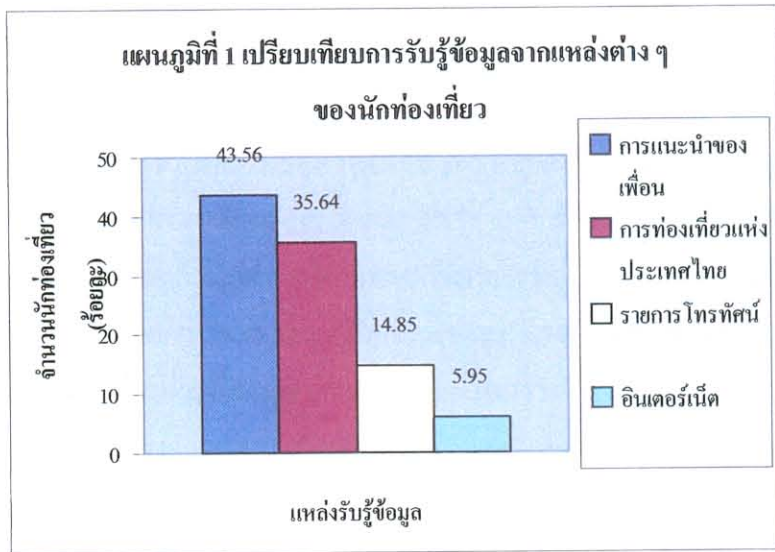
- มีส่วนช่วยในการพัฒนามาก เนื่องจากให้ความรู้ อบรมในเรื่องของการใช้ภาษา ช่วยพัฒนาให้กลุ่มท่องเที่ยวมีความเข้มแข็ง พาไปศึกษาดูงาน

6. ผลจากการทดลองใช้มาตรฐาน

จากการประเมินความพึงพอใจในการให้บริการนักท่องเที่ยวตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งได้เก็บข้อมูลระหว่างเดือน มีนาคม – พฤษภาคม 2547 จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 101 คน พบว่า

6.1. ด้านการรับรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวทราบและรู้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวบ้านถ้ำผิง จากการแนะนำของเพื่อน, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายการโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 43.56, 35.6, 14.85 และ 5.95 ตามลำดับ

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวบางคนได้รับทราบรายละเอียดจากแหล่งอื่น ๆ ที่หลากหลาย เช่น

- จากหน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน
- มัคคุเทศก์ และบริษัททัวร์
- ผู้ใหญ่บ้านถ้ำผิง
- นิตยสาร
- จากสถาบันการศึกษา อาจารย์ที่มหาวิทยาลัย และการออกภาคสนามและศึกษาดูงาน
- ข่าวการเสด็จของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส

ราชนครินทร์

6.2. ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่า

6.2.1. ด้านความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวในบ้านถ้ำผิงมีความน่าสนใจในระดับมากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 68.32, ร้อยละ 17.82 และร้อยละ 13.86 ตามลำดับ

6.2.2. ด้านการบริการนำเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อบริการด้านการนำเที่ยวและแนะนำสถานที่ในระดับมากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 46.53, ร้อยละ 44.55, และร้อยละ 8.92 ตามลำดับ

6.2.3. ด้านการบริการอาหาร

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 53.47, ร้อยละ 43.56 และ ร้อยละ 2.97 ตามลำดับ

6.2.4. ด้านที่พัก

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด, มาก และปานกลาง เท่ากับ ร้อยละ 61.39 ร้อยละ 35.64 และ ร้อยละ 2.97 ตามลำดับ

6.2.5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

นักท่องเที่ยวมีความประทับใจ และพึงพอใจที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในหมู่บ้านถ้ำผิงในระดับมากที่สุด และมาก เท่ากับ ร้อยละ 42.57 และ ร้อยละ 57.43 ตามลำดับ

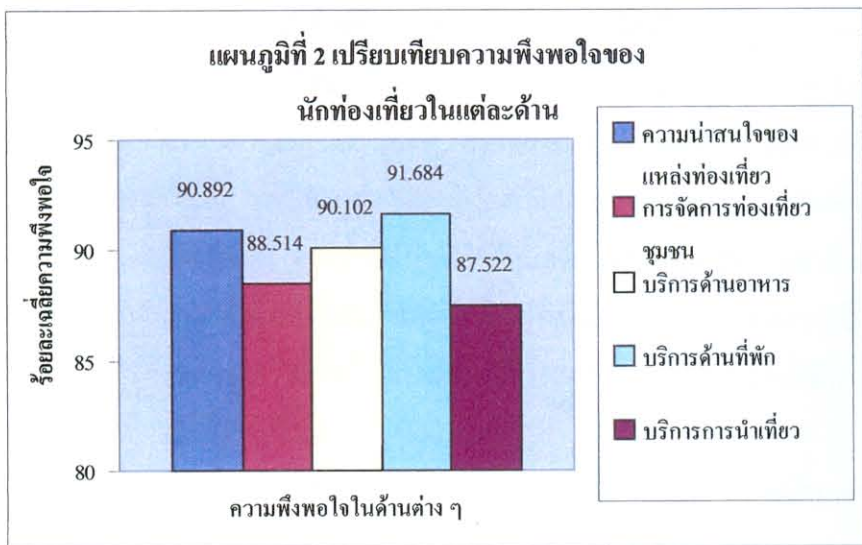
ซึ่งเมื่อสรุปโดยภาพรวมแล้วนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในทุก ๆ ด้านในระดับมากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ 54.46 ระดับมากร้อยละ 39.80 และปานกลางร้อยละ 5.74 ในขณะที่ไม่ปรากฏความเห็นที่แสดงถึงความไม่พอใจ หรือไม่ประทับใจ ตามรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ตารางแสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ

ด้าน	มากที่สุด (5 คะแนน)	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	รวม (%)	% เฉลี่ย
1. ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว	68.32	17.82	13.86	100.00	90.892
2. การให้บริการการนำเที่ยว	46.53	44.55	8.92	100.00	87.522
3. การให้บริการอาหาร	53.47	43.56	2.97	100.00	90.102
4. การบริการด้านที่พัก	61.39	35.64	2.97	100.00	91.684
5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน	42.57	57.43	-	100.00	88.514
เฉลี่ยรวม	54.46	39.80	5.74	100.00	89.743

เมื่อพิจารณาจากค่าร้อยละเฉลี่ยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวบ้านถ้ำผึ้งมีความน่าสนใจร้อยละ 90.892 และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนร้อยละ 88.514 ส่วนการบริการของชุมชนเป็นส่วนที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยเฉพาะการบริการด้านที่พัก การบริการด้านอาหาร โดยมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 91.684 และ 90.102 ส่วนการนำเที่ยว ยังเป็นบริการที่ได้คะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

7. การเรียนรู้ของชุมชน

จากการประชุมสรุปบทเรียนการทำงาน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ได้ข้อสรุปว่าการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ทำให้เกิดผลประสบความสำเร็จนั้นที่มาจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือ

1. ความร่วมมือของชุมชน
2. ผู้นำเข้มแข็ง เสียสละ และเป็นคนดี
3. การพูดคุยแลกเปลี่ยนของชาวบ้าน
4. การเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม
5. การสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต สุราษฎร์ธานี และสื่อมวลชน
6. การศึกษาเรียนรู้จากที่อื่น
7. ชาวบ้านมีความพร้อมและให้ความร่วมมือ
8. มีทรัพยากรเป็นต้นทุน เป็นที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดนักท่องเที่ยว
9. การประชาสัมพันธ์ ทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปโดยเฉพาะ

10. การที่สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเยี่ยมชมบ่อน้ำคั้นทรายลูด ทำให้บ้านถ้ำผิงเป็นที่รู้จักทั้งประเทศ

8. เกียรติยศและรางวัล

ชุมชนได้รับรางวัลที่เป็นแบบอย่างและต้นแบบที่ดีแก่ชุมชนอื่น ๆ และเป็นสิ่งที่ภูมิใจของชุมชนเอง เช่น

1. รางวัลลูกโลกสีเขียว เป็นรางวัลที่ทำให้ประชาชนบ้านถ้ำผิงดีใจและภูมิใจมาก โดยรับรางวัลจากประธานกรรมการตัดสินรางวัลลูกโลกสีเขียว นายอนันต์ ปันยารชุน ในวันที่ 21 ตุลาคม 2547 พร้อมทั้งเงินรางวัลจำนวน 250,000 บาท ซึ่งโครงการรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นหนึ่งในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ สนับสนุนโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพื่อวัตถุประสงค์ในการดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป รวมทั้งให้กำลังใจผู้ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2. รางวัลตำบลเขียวขจีดีเด่น ปี 2547

เป็นรางวัลที่เกิดจากชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร เกิดจากการที่ทุกคนพยายามอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นเอาไว้

3. รางวัลรองชนะเลิศการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนดีเด่น ปี 2545 – 2546 (2 ปีซ้อน)

รางวัลตำบลเขียวขจี และรางวัลการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนดีเด่น เป็นรางวัลของกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้จัดกิจกรรมพัฒนาองค์กรเครือข่ายดีเด่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมพัฒนาคุณภาพกิจกรรมในชุมชนอย่างเป็นองค์รวมและเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตลอดจนการยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้กำลังใจแก่บุคคล องค์กร ชุมชน ที่สามารถดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ พร้อมทั้งเป็นต้นแบบในการพัฒนาสภาพแวดล้อม สำหรับตำบลที่ได้รับรางวัลจะได้เข้ารับเงินรางวัลจาก ฯพณฯรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยเงินรางวัลที่ได้ จะต้องนำไปใช้ในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม หรือกิจกรรมส่งเสริมกลุ่มอาชีพของประชาชนในชุมชน

4. รางวัลผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ปี 2546

ผู้ใหญ่บ้านบุญทัน บุญซุคำ ได้รับรางวัลในปี 2546 เป็นรางวัลที่เกิดจากการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำที่ดี มีความเสียสละ และมีความเข้มแข็ง ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างมั่นคง

5. การเสด็จเยี่ยมชมบ่อน้ำคั้นทรายคูด สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของบ้านถ้ำผึ่งของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวันที่ 8 เมษายน 2547 ถือเป็นเกียรติประวัติที่ยิ่งใหญ่ของชุมชนบ้านถ้ำผึ่ง

ภาพประกอบการพัฒนามาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 6 : ป้ายโครงการกลางหมู่บ้าน

ภาพที่ 7 : การให้บริการด้านอาหาร
เน้นวัตถุดิบจากหมู่บ้าน

ภาพที่ 8 : การจัดอาหาร โดยใส่ปืนโต

ภาพที่ 9 : บ้านพักในลักษณะ Home Stay

ภาพที่ 10 : บ้านพักที่จัดแยกไว้ในสวนเกษตร

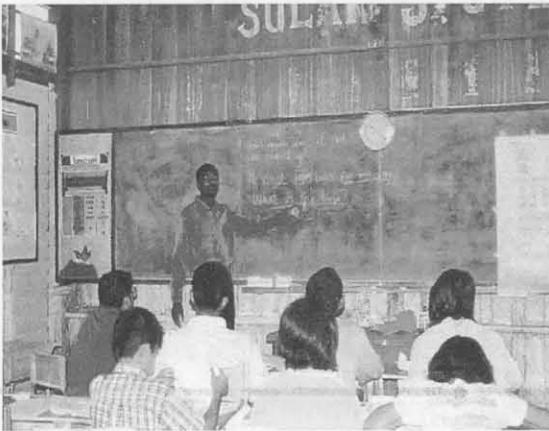
ภาพประกอบการพัฒนามาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 11 : ให้ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการ
ทางการท่องเที่ยว

ภาพที่ 12 : สมาชิกประชุมเพื่อกำหนด
มาตรฐานการให้บริการ

ภาพที่ 13 : เสริมทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 14 : ศึกษาดูงาน ณ บ้านท่าด่าน
จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 15 : สมาชิกร่วมกันสรุปงานใน 1 ปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 16 : นำเสนอผลการดำเนินงานใน 1 ปี